

TILASTOTOIMEN

KEHITYS

SELVITYS VALTION TILASTOTOIMEN KEHITYKSESTÄ VERRATTUNA
VALTION TILASTOTOIMEN KEHITTÄMISOHJELMAAN

Helsinki 22.1.1985

N:o TK-40-2-85
Viite

Valtiovarainministeriö
PL 286

00171 HELSINKI 17

Asia Kertomus valtion tilasto-
toimen kehityksestä, 1985

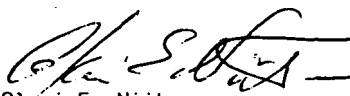
Tilastokeskus lähettää oheisena Tilastokeskuksesta annetun asetuksen 1 §:ssä tarkoitetun kertomuksen valtion tilastotoimen kehityksestä. Kertomus on käsitelty ja hyväksytty Tilastokeskuksen johtokunnan kokouksessa 18.1.1985.

Kertomus on laadittu pitään lähtökohtana valtioneuvoston vahvistamaa valtion tilastotoimen kehittämissuunnitelmaa vuosille 1984-88. Tilastokeskus on koornut kertomuksen tiedot valtion koko tilastotoimen kehittämis- ja valvontatyön yhteydessä. Muiden kuin Tilastokeskuksen osalta tiedot perustuvat näiden viranomaisten kanssa käytyihin tilastotoimen kehitystä koskeviin neuvotteluihin.

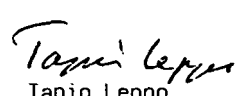
Tilastoneuvostolta pyydetään lausuntoa kertomuksesta 15.2.1985 mennessä. Kertomus lähetetään tiedoksi kaikille ministeriöille sekä tilastoja laativille viranomaisille.

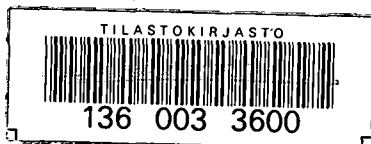
Vastauksessa pyydetään viittaamaan kirjelmän numeroon ja päiväkseen

Pääjohtaja

Olavi E. Niitamo

Osastopäällikkö

Tapio Leppo

SEURANTAKERTOMUKSEN SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto
2. Selvityshankkeet
  - 2.1. Tietojen käyttöönsaattamisen maksullisuutta koskevat periaatteet
  - 2.2. Valtion tilastotoimen tietokantapolitiikka
  - 2.3. Julkisyhteisöjen hallussa olevien tietoaineistojen käyttömahdollisuudet
  - 2.4. Valtion tilastotoimen toimintaedellytykset turvaavan lainsäädännön tarkistustarpeet
3. Yleiset kehittämishankkeet
  - 3.1. Tietojen käyttöönsaaton kehittäminen
  - 3.2. Valtionhallinnon tiedostoja kuvaavan tietohakemiston kehittäminen
  - 3.3. Luokitusstandardien laadinta ja käyttöönsaattaminen
  - 3.4. Tilastokeskuksen tuotantojärjestelmän uudistus
  - 3.5. Henkilöstökoulutus
  - 3.6. Yhtenäistäminen ja laadunparantaminen
  - 3.7. Kansainväliset vertailuhankkeet
  - 3.8. Tilastotuotannon nopeus
4. Aineisto- ja tilastokohtaiset kehittämishankkeet
  - 4.1. Ihmisten tulot, kulutus ja varallisuus
  - 4.2. Ympäristö
  - 4.3. Elinolot
  - 4.4. Tuotanto ja työvoima
  - 4.5. Rekisteripohjainen väestölaskenta
  - 4.6. Asunto- ja elinkeinotutkimus
  - 4.7. Kotitaloustiedustelu
  - 4.8. Aikuiskoulutus
  - 4.9. Automaatio ja tuotannon automatisointi
  - 4.10. Yritystilastot ja yritysrekisteri
  - 4.11. Kiinteistötietojen rekisteröintijärjestelmän tilastollisen hyväksikäyttö
5. Tilastotoimen kustannukset

1. Johdanto

Syyskuussa 1983 valtioneuvosto vahvisti valtion tilastotoimen kehittämishajelman vuosille 1984-88. Ohjelma toteutetaan kunkin tilastoja laativan tai muutoin tilastotoimen piiriin kuuluvan viranomaisen oman suunnittelu- ja päätöksentekomenettelyn kautta. Tilastokeskuksen tehtävänä on ohjata ja valvoa tilastotoimen kehittymistä hyväksytyin ohjelman mukaisesti. Vuosittain laaditaan seurantakertomus ohjelman toteutumisesta.

Nyt käsillä oleva kertomus on ensimmäinen uuden kehittämishajelman seuranta-asiakirja, mikä näkyy myös kertomuksen luonteesta: mukaan on otettu useita sellaisia hankkeita, jotka ovat vasta käynnistyneet tai käynnistymässä. Tavoitteena on ollut antaa yleiskuva siitä, millaisin konkreettisoin toimenpitein kehittämishajelman suuntaviivoja aiotaan tilastotoimessa toteuttaa. Tilasto- ja aineistokohtaisten kehittämishajmkehiden raportoinnissa on keskitytty lähinnä kehittämishajelmassa mainittuihin painopistealueisiin, vaikka toki muutakin merkittävää kehittämistyötä on meneillään.

Valtiovarainministeriön ja Tilastokeskuksen kesken on sovittu siitä, että Tilastokeskus osallistuu hallinnonaloittaisten toiminta- ja taloussuunnitelmien arviointiin tietoaaineistojen kehittämisen osalta. Lisäksi Tilastokeskuksessa on käyty läpi virastojen talous- ja toimintasuunnitelmissa esitetyt tietoaaineistojen kehittämishajmkehket, joista Tilastokeskus antaa tarvittaessa palautteensa suoraan asianomaisille virastoille. Niinpä kertomukseen ei tällä kertaa sisälly toimenpide-ehdotuksia.

Seurantakertomuksessa on pyritty niveltämään kehittämishajelman tavoitteet ja konkreettiset toimintalinjat entistä kiinteämmin toisiinsa. Tässä tarkoituksessa myös kertomuksen rakennetta on muutettu aiemmasta käytännöstä. Luvussa 2 esitetään kehittämishajelmassa mainittujen selvityskohteiden tilanne, luvussa 3 selostetaan kertomusvuonna keskeisiä, kehittämishajelmasta johdettavia yleisiä kehittämishajmkehkeitä ja lukuun 4 on koottu aineisto- ja tilastokohtaisten kehittämishajmkehiden selostukset. Lopuksi on yhteenveto tilastotoimen kustannuksista.

2. Selvityshajmkehket

Tilastotoimen kehittämishajelmassa on Tilastokeskukselle annettu tehtäväksi selvittää ohjelmakaudella seuraavat asiakohheet:

1. tietojen käyttöönosaattamisen maksullisuutta koskevat periaatteet;
2. perustietojen antajille soveltuvien tilastonselvitysten laadintamahdollisuudet (ns. takaisinraportointi);
3. valtion tilastotoimen tietokantojen rakentamiseen, säilyttämiseen ja käyttöön liittyvät tekniset, organisatoriset sekä kustannus- ja maksuperiaatteet;

4. valtion, kuntien sekä muiden julkisyhteisöjen hallussa olevien rekistereiden ja tietoaaineistojen tilastolliset käyttömahdollisuudet;
5. tilastotoimen ja yhteiskunnan muiden sosiaali-taloudellisten tietojärjestelmien väliset liittymät;
6. kansainvälisen tilastoyhteistyön sisältö ja tavoitteet;
7. valtion tilastotoimen työnjaon kehittäminen nykyistä selkeämmäksi kokonaisuudeksi;
8. valtion tilastotoimen toimintaedellytykset turvaavan lainsäädännön tarkistustarpeet.

Kaikkia selvittämiskohteita ei vielä ole aloitettu. Seuraavassa raportoidaan kohdista 1,3,4 ja 8. Kohtien 6 ja 7 selvittäminen on aloitettu, mutta työ on vielä niin kesken, ettei niitä tässä kertomuksessa ole otettu esille.

2.1. Tietojen käyttöönsaattamisen mahdollisuutta koskevat periaatteet

Tilastokeskuksen normaali tilastotuotanto rahoitetaan budjettivaroin. Tilauksesta tuotetuista selvityksistä, tutkimuksista ja muista suoritteista peritään maksu valtiolle maksuasetuksen (1148/76 muut. 781/78 muut. 191/81 muut. 860/84) mukaan. Vuonna 1983 tehdyn kartoituksen mukaan muiden tilastoja laativien valtion viranomaisten tietopalvelu on yleensä maksutonta ja etupäässä puhelintiedusteluihin vastaamista. Vain muutamalla tiedusteluun vastanneista tietopalvelun maksullisuus perustuu maksuasetukseen.

Tilastokeskus on organisoinut budjettirahoitteisen tuotantonsa ensisijaisesti tilastojulkaisujen valmistamiseen. Julkaisupainotteisen tilastotuotannon etuja onkin se, että tiedot ovat kaikkien tarvitsijoiden saatavilla maksukyvästä riippumatta. Tilastotietojen käyttäjien vaatimukset ovat kuitenkin vuosi vuodelta lisääntyneet ja yhä selvemmin eriytyneet. Julkaisumuotoisella tilastotuotannolla pystytäänkin yhä useammin tyydyttämään enää vain yleinen informaatiotarve. Nykyään käyttäjät vaativat tilastotuotannolta sekä nopeutta että tietosisällön ja teknisten jakelumenetelmien joustavuutta

Tilastokeskuksessa laadittiin vuoden 1984 aikana selvitys viraston maksupolitiikan yleisistä periaatteista. Selvityksessä todetaan, että Tilastokeskus voi vastata jatkossa käyttäjien vaatimuksiin vain harjoittamalla maksupolitiikkaa, joka ei estä virastoa kehittämästä palvelulaitoksesta. Budjettirahoitus ei saisi olla esteenä eri käyttöönsaattomuotojen ja tuotteiden kehittämislle. Maksullisen ja budjettirahoitteisen kehittämistoiminnan suhde tulisi kuitenkin hallita. Tuotekohtaisia siirtymisiä maksullisesta tuotannosta budjettivaroin rahoitettavaan tuotantoon ja päinvastoin esiintyisi myös jatkossa nykyistä useammin. Periaatteena olisi kuitenkin peruspalvelujen hoitaminen eli budjetin kautta rahoitettaisiin edelleen yleisen informaatiotarpeen vaatima tilastotuotanto.

Edellä mainittu selvitys tulee olemaan lähtökohtana vuoden 1985 aikana tehtävälle jatkotyölle, jossa selvitetään tilastotoimen eri tuotteista perittävien maksujen määräytymisvaihtoehtoja yleensä sekä erityisesti Tilastokeskuksen eri tuotteiden hinnoittelua.

2.2. Valtion tilastotoimen tietokantapolitiikka

Tilastotietokannat saavat keskipitkällä aikavälillä yhä keskeisemmän roolin tilastotietojen välittäjinä käyttäjille. Tietokannat ovat teknisesti vielä niin uusi väline, ettei toistaiseksi ole olemassa yhtenäistä valtion tilastotoimen tietokantapolitiikkaa.

Täsmällistä selvitystä siitä, mitä tilastotietokantoja on perustettu ja mitä on suunnitteilla ei ole toistaiseksi käytettävissä. Selvityksen tekeminen on välttämätöntä, jos koordinoituun tilastotietokantojen järjestelmään tähtäviä tavoitteita aiotaan toteuttaa systemaattisesti. Selvitys laaditaan valtiovarainministeriön ja Tilastokeskuksen yhteistyönä vuoden 1985 aikana. Valtiovarainministeriö tulee asettamaan tietohuollon tilannekarttoprojektin, joka tilastotietokantojen ohella kartoittaa myös valtionhallinnon keskusrekistereiden nykytilannetta ja mm. kehittämissuunnitelmia ja kehittämistarpeita.

Selvityksen valmistuttua vuonna 1985 Tilastokeskus käynnistää projektin, jonka tehtävänä on edistää tilastotietokantojen kehittämishankkeiden käynnistymistä valtionhallinnossa. Koordinoititavoitteena on mm., että eri tietokannoissa käytetyt käsitteet ja luokitukset noudattavat hyväksytyjä standardeja. Samalla pyritään vaikuttamaan siihen, että mahdollisimman moni tietokanta sijaitisi järjestelmätasolla samassa ympäristössä. Tietojenkäsittelyjärjestelmän valintakriteereitä ovat helppokäyttöisyys sekä mahdollisuudet analysoida, yhdistellä ja muokata tietokannoissa olevia tietoja.

2.3. Julkisyhteisöjen hallussa olevien tietoaisteistojen käyttömahdollisuudet tilastojen tuotannossa

Merkittävin valtion, kuntien ja muiden julkisyhteisöjen hallussa olevien tietoaisteistojen tilastollista hyväksikäyttöä selvittävä hanke on Tilastokeskuksen vuonna 1981 aloittama selvitys kokonaan rekistereihin perustuvien väestölaskentojen toteuttamiseksi. Rekisterilaskennoilla tähdätään valtiontalouden kustannusrasituksen pienentämiseen, moninkertaisen tiedonkeruun vähentämiseen ja kasvaneen tietotarpeen tyydyttämiseen. Väestölaskennoissa yhdistetään henkilö-, asunto- ja huoneisto- sekä yritys- ja toimipaikkarekistereiden tietoja. Tärkeimmät eri yhteisöjen hallussa olevat aineistot ovat väestön keskusrekisteri ml. rakennus- ja huoneistorekisteri, yritys- ja toimipaikkarekisteri, verohallinnon rekisterit sekä Eläketurvakeskuksen, Valtiokonttorin ja Kunnallisen eläkelaitoksen eläketietorekisterit. Rakennus- ja huoneistorekisterin käyttö edellyttää tietojen tarkistamista.

vuosien 1984/85 ja 1985/86 vaihteessa, jotta vuoden 1985 asunto- ja elinkeinotutkimuksessa demografisten tietojen ohella myös rakennus- ja asuntokantaa sekä asumista koskevat tiedot voidaan tuottaa rekisteristä. RHR:in puutteet johtuvat sen perustamiseen ja ylläpitoon liittyvistä ongelmista.

Hallinnollisten tietoaaineistojen käyttöön liittyy Tilastokeskuksen asemasta ja lainsäädännöstä johtuvia ongelmia, jotka ovat tulleet esille aineistojen haltijoiden ja Tilastokeskuksen välisen yhteistyön yhteydessä. Nykyinen yhteistyö perustuu pääasiassa sopimuksiin, joiden toteutuminen riippuu myös yhteistyössä mukana olevien motivaatiosta parantaa ja ylläpitää tietoaaineistoja myös tilastollista tarvetta ajatellen. Hallinnon rationalisointiin tähtäävät toimenpiteet ulottuvat koko hallintoon, jolloin tilastolliset tarpeet saattavat saada alhaisen prioriteetin.

Väestölaskentatyyppisten taloudellista toimintaa koskevien tilastojen tuottaminen edellyttää, että työntekijöiden työpaikkaa koskevat tiedot viedään rekisteriin ja että yritysrekisteri laajennetaan kaikki yritystyyppiset yksiköt ja niiden toimipaikat (ml. julkinen sektori ja itsenäiset ammattinharjoittajat) sisältäväksi yritys- ja toimipaikkarekisteriksi. Valtion työntekijöiden työpaikkatietojen saamista on selvitetty Valtionkonttorin kanssa. Työryhmän väliraportin mukaan pääosa toimipaikkatiedoista saadaan palvelussuhderekisteristä, mutta virastoille varataan mahdollisuus antaa henkilöiden toimipaikkatiedot suoraan Tilastokeskukselle. Kuntien työntekijöiden toimipaikat saadaan Kunnallisen eläkelaitoksen eläketietorekistereistä. Yksityisen sektorin osalta tietojen saantia selvitetään ja kokeillaan edelleen kolmen vaihtoehdon pohjalta, joista yksi kohdistetaan yrityksille (verotuksen vuosivalvontailmoitus) ja kaksi työntekijöille (veroilmointus, henkikirjoitus). Lisäksi on esitetty vaihtoehtoja, joissa osittainen rekisterilaskenta yhdistetään osittaiseen lomaketiedusteluun. Tilastokeskuksen ja työnantaja-järjestöjen yhteisen työryhmän selvityksessä edellytetään työnantajien ilmoitusvelvollisuuteen perustuvien vaihtoehtojen yksityisille yrityksille aiheuttamien kustannusten selvittämistä.

Tietosisällön laajentamisen ohella rekisteriin perustuvat väestölaskennat ja mahdolliset vuosittaiset työllisyystilastot edellyttävät mm. toimipaikkakäsittelyn ja viiteajanjakson koordinaation eri tietoaaineistoissa. Lisäksi väestölaskentoja varten tulee koordinoita ammattitietoja. Hallinnollisten tietoaaineistojen käyttö johtaa myös siihen, että aineiston haltijalle siirtyy osaksi vastuu tietojen tilastollisesta laadusta ja kattavuudesta.

2.4. Valtion tilastotoimen toimintaedellytykset turvaavan lainsäädännön tarkistustarpeet

Tietojen keruuta, salassapitoa ja luovutusta koskevaa lakiehdotusta valmistellaan parhaillaan Tilastokeskuksessa. Tarkoituksena on valmistella lakiehdotus, joka sisältää Tilastokeskuksen osalta välttämättömät uudistukset ja tarkistukset. Lakiehdotuksen valmistelussa otetaan huomioon valmisteilla olevan henkilörekisterilain vaikutukset. Henkilörekisterilain voimaantulo antanee myös aiheita muita tilastovirastoja koskevien säännösten kehittämistarpeen selvittämiseen. Tavoitteena on saada Tilastokeskusta koskeva lakiehdotus eduskuntakäsittelyyn vuoden 1985 aikana.

Lainsäädännön tarkistamisen keskeisiä tavoitteita ovat tietojen saannin turvaaminen sekä tietojen salassapitoa koskevien säännösten yhtenäistäminen. Merkittävä osa tiedoista saadaan nykyisin erilaisista rekistereistä ja muista hallinnollisista aineistoista. Lainsäädännön uudistamisella pyritään turvaamaan Tilastokeskukselle nykyistä paremmat mahdollisuudet tietojen saamiseen. Lisäksi pyritään parantamaan Tilastokeskuksen mahdollisuuksia saada riittävän ajoissa tiedot aineistoihin tehtävistä muutoksista sekä tarvittaessa vaikuttaa perustietojen laatuun.

3. Yleiset kehittämishankkeet

Tilastotoimen kehittämishankkeissa on mainittu useita toimintapoliittisia linjoja, joiden toteutuminen tulisi näkyä tilastovirastojen toimintamuotojen muutoksina. Ohjelmakaudella keskeisiä yleisiä kehittämishankkeita ovat:

1. Tietojen käyttöönsaaton kehittäminen
2. Valtionhallinnon tiedostoja kuvaavan tietohakemiston perustaminen
3. Luokitusstandardien laadinta ja käyttöönsaattaminen
4. Tilastokeskuksen tuotantojärjestelmän uudistus
5. Henkilöstökoulutus
6. Aineistojen yhtenäistämistä ja laadunparantamistehtävät
7. Kansainväliset vertailuhankkeet
8. Muussa yhteydessä kerätyn tiedon käyttö tilastotutannon perusaineistona
9. Suunnittelun kannalta keskeisten tilastojen tuotannon sopeuttaminen suunnittelun asettamiin aikatauluihin
10. Tilastojärjestelmien ja eri hallinnonalojen suunnittelu- ja seuranta järjestelmien yhteensovittaminen
11. Pysyvän yhteistyön rakentaminen Tilastokeskuksen ja Valtion tilastotuotantoon keskeisesti vaikuttavien viranomaisten välille
12. Otantamenetelmien tarkoituksenmukainen käyttö
13. Yksittäisiä havaintoyksiköitä koskevien perustietojen tallentaminen siten, että niitä voidaan käyttää toistuvasti ja toisiinsa yhdistellen.

Seuraavassa raportoidaan kohdista 1-7. Kohdat on valittu kertomusvuoden aikana tapahtuneen toiminnan pohjalta. Kehittämishankkeiden ohjelmakaudella tullaan kaikista kohteista laatimaan raportit.

3.1. Tietojen käyttöönsaaton kehittäminen

Parantaakseen tilastotietojen löytyvyyttä sekä tehdäkseen pohjoismaisia tilastotietoaaineistoja tunnetuksi käynnistivät pohjoismaisten tilastovirastojen kirjastot vuonna 1981 ListStat-nimisen tilastoaaineistojen viitetietokantaprojektin. Tietokanta suunnitellaan julkisesti käytettäväksi yleisen tiedonsiirto-verkon kautta maksua vastaan. Siitä tullaan tuottamaan myös yhteisluetteloita.

Tietokannan rakentamiseen liittyy kiinteästi yhteisen monikielisen asiasanaston tuottaminen tiedonhakuja ajatellen. Sitä varten käännetään pohjoismaisille kielille valmis alan sanasto. Sanastotyö on tarkoitus kytkeä virastojen muuhunkin dokumentointiin.

Kirjastossa on syksyn aikana käynnistynyt selvitystyö julkisten suorakäyttöisten tilastotietokantojen kartoittamiseksi ja evaluoimiseksi tietojen käyttöönsaaton välineenä. Työn kuluessa on tutustuttu noin 60 eri tietokantaan ja pysyvä käyttö sopimus on solmittu useisiin tietokonekeskuksiin. Selvityksen loppuraportti julkaistaan tammikuussa 1985.

Tilastokeskus on asettanut vuonna 1984 markkinointiprojektin, jonka tehtävänä on Tilastokeskuksen palvelujärjestelmän kehittäminen. Markkinointiprojektin avulla tehostetaan tietojen käyttöönsaattoa ja käyttäjien tarpeiden mukaista tuotekehittelyä. Projektin kohteena on sekä maksullinen että ns. maksuton tuotanto.

Tilastokeskus määrittelee työn kuluessa markkinointipolitiikkansa sekä asiakaspalvelunsa tavoitteet ja sisällön. Syntyvä palveluajatus toiminee pohjana muidenkin tilastoviranomaisten vastaaville pyrkimyksille.

Konkreettisten tulosten saavuttamiseksi on työ organisoitu seuraavasti. Asiakasryhmittäin tehdään selvityksiä siitä, mitä tuotteita eri asiakasryhmät tarvitsevat. Asiakasryhmästä on valittu ensimmäiseksi kohteeksi yritykset ja elinkeinoelämän järjestöt sekä kunnat, kuntainliitot ja läänit. Selvitykset pidetään mahdollisimman konkreettisella tuotekehitystasolla. Markkinointiprojekti kestää 3 vuotta, jona aikana tutkitaan eri asiakasryhmät. Viraston sisällä työn eteneminen on järjestetty toimittain tapahtuvaksi, jotta tuotekehittelyideat saataisiin heti sovellettua tuotantoon.

Asiakaspalvelun parantamiseen pyritään lisäämällä tuotantoyksiköiden vastuuta markkinoinnista. Markkinointivastuu on samalla yksiköllä kuin tuotantovastuukin. Markkinointivastuuseen kuuluu myös oman alueen maksullinen tietopalvelun hoitaminen.

Tietojen käyttöönsaattamisen tehostaminen markkinointiprojektin mukaisella tavalla edellyttää huomattavaa muutosta tuotanto-suuntautuneisuudesta asiakassuuntautuneisuuteen. Tilastotietojen tuntemuksen ja käytön lisääminen vaativat koulutukseen ja tiedottamiseen panostamista. Perustietojen antajat nähdään myös asiakkaina, joille tullaan antamaan vastaamisesta palautetta yhteistyösuhteen aikaansaamiseksi.

3.2. Valtionhallinnon tiedostoja kuvaavan tietohakemiston kehittäminen

Valtionhallinnon tiedostoja kuvaava tietohakemisto eli rekisterirekisteri (RERE) perustettiin vuonna 1983. Vuoden 1984 alussa RERE pälvitettiin ensimmäisen kerran ja tällöin se sisälsi kuvaukset lähes 400:sta valtionhallinnon rekisteristä ja tiedostosta. RERE on Valtion tietokonekeskuksen MINTTU-järjestelmässä.

Kertomusvuonna on käynnistetty RERE:n jatkokehittäminen, jossa tullaan tarkistamaan eräitä RERE:n perustamisvaiheessa toteuttamatta jääneitä ehdotuksia. Myös RERE:n tietopalvelun yhteydessä kirjattuja käyttäjien esittämiä parannusehdotuksia tullaan selvittämään. Selvityskohteina tulevat olemaan mm. RERE:n jatkuvapälvitteisyys, peittävyys, tietosisällön laajentaminen ja yksityiskohtaistaminen sekä kuvausten standardointi.

Kehittämistyö tehdään Tilastokeskuksen, valtiovarainministeriön ja Valtion tietokonekeskuksen yhteistyöryhmässä.

3.3. Luokitusstandardien laadinta ja käyttöönsaattaminen

Tilastokeskus on valmistanut vuoden 1984 aikana seuraavat luokitusstandardit valtion tilastotoimessa sovellettaviksi: kotitalous-, asuntokunta- ja perheluokitukset sekä institutionaalinen sektoriluokitus (uudistettu laitos). Lisäksi toimialaluokitukselta otettiin uusi painos. Vuoden aikana on laadittu ehdotus aineellisten varojen luokitusten standardoimiseksi. Ammattiluokitusta on ryhdytty uudistamaan työvoimaministeriön kanssa tavoitteena yhteinen luokitus sekä työvoimahallinnossa että tilastotoimessa vuonna 1986. Nykyisin TK käyttää omaa tilastotoimen standardia ja TVM omaa v. 1979 tarkistettua työvoimahallinnon ammattiluokitusta. Lisäksi TK on käynnistänyt mittavan työn toimialaluokituksen uudistamiseksi vuoteen 1986 mennessä.

Julkisen talouden luokituslautakunnassa on käynnistynyt julkisyhteisöjen tehtäväluokituksen tarkistustyö kansainvälisen suosituksen (COFOG) pohjalta. Työ saataneen päätökseen vuonna 1985. TK on vuoden aikana pyrkinyt tehostamaan luokitusstandardien markkinointia mm. laatimalla asiaa koskevan suunnitellutiedotteen sekä osallistumalla valtionhallinnon standardointityöhön (VHS), esimerkkinä mainittakoon keskeisten aluetunnusten standardointi. TK on osallistunut myös virastokoodin standardoimistyöryhmän työhön, joka työ johtanee virastorekisterin perustamiseen. Lääkintöhallituksen johdolla on käynnistynyt tautiluokituksen uudistaminen kansainvälisen tautiluokituksen ICD-9 mukaiseksi.

3.4. Tilastokeskuksen tuotantojärjestelmän uudistus

Tilastokeskuksen tuotantomenetelmien uudistushankkeen painopisteet vuonna 1984 olivat laitteiston edelleen kehittäminen, suorakäyttösovellusten laadinnan tehostaminen ja uuden tietokanta- ja sovelluskehitysjärjestelmän valinnan aloittaminen. Laitteistokehitys on seurannut melko hyvin suunnitelmia, suora-ikäyttöisten sovellusten laadinta on ollut jopa ennakoitua nopeampaa. Uuden tietokanta- ja sovelluskehitysympäristön valintaselvitys saadaan valmiiksi vuonna 1984, ja vuoden 1985 aikana tapahtuu testaus ja käyttöönotto. Tämä työ on tuotantomenetelmien kehittämishankkeen tärkein jäljellä oleva tehtävä, ja siihen käytetään valtaosa jäljellä olevasta kahden vuoden toimiajasta. Hankkeen menestyksellisen toteuttamisen kannalta ovat jatkossa avainasemassa riittävän pätevän henkilöstön pysyttäminen ko. tehtävissä sekä järjestelmän laajenevan käytön tarvitsemien laitteistojen hankinta vuosina 1986-1989.

3.5. Henkilöstökoulutus

Henkilöstön kehittämisessä on Tilastokeskuksessa vuonna 1984 käynnistynyt uusi hanke, joka tähtää nimenomaan kehittämisohjelmassa mainittuun työyhteisön kehittämiseen sekä työn organisointiin.

Toiminta on vastä alussa ja sen konkreettisia muotoja hahmotellaan niveltäen Tilastokeskuksen organisaatiouudistukseen siltä osin kuin toimistojen tai työyksiköiden työtä kehitetään. Hanke saa käytettäväkseen tietoja hajautetun atk:n seurantatutkimuksesta. Tavoitteena on yhdistää työn suunnittelu, kehittäminen ja henkilöstön oppimistoiminta.

Henkilöstökoulutuksena on käynnistynyt tilastotyön koulutusohjelma, jossa noin 85 henkilöä osallistuu mm. tilastotieteen, tietotekniikan perusteiden, tilastojärjestelmien ja tilastojen käyttöönsaaton koulutukseen. Koulutusohjelmaan otetaan myös muiden tilastovirastojen tilastonlaadintatehtävissä toimivia, joilla ei ole akateemista koulutusta.

Henkilöstökoulutuksen toisen painopistealueen on muodostanut atk-välineiden ja menetelmien koulutus. Sisäinen ohjelmistokoulutus on ollut runsasta.

Henkilöstön osallistuminen koulutukseen oli ennakkotietojen mukaan yhtä runsasta kuin edellisenä vuotena. Viraston itse tuottamia kurssipäiviä oli jonkin verran enemmän niin, että sisäisen koulutuksen osuus henkilöstökoulutuksessa kasvoi edelleen jonkin verran.

3.6. Yhtenäistäminen ja laadunparantaminen

Tilastokeskus on tehostanut tilastojen laadun parantamiseen tähtävästä selvitystyötä mm. asettamalla työryhmän laatimaan ohjeet tilastojen laatuselosteille. Tavoitteena on ryhtyä systemaattisesti julkaisemaan selosteita tilastojen laadusta tilastojulkaisuissa. Yksittäisiä tutkimuksia aiheesta on aikaisemmin tehty ja v. 1984 valmistuivat mm. VAL 80:n peittävyys selvitys sekä tutkimus työvoimatiedustelun virheistä.

Valtionhallinnon tietoaisteistojen yhtenäistämistä palvelee myös henkilötunnuksen ja kiinteistötunnuksen standardointi (VHS) vuonna 1984. Tilastokeskus on osallistunut myös tähän työhön. Myös liike- ja yhteisörekisterin suunnittelu on edistynyt kahden työryhmän toimesta. Konkreettisiin toimenpiteisiin päästään ensi vuoden aikana.

3.7. Kansainväliset vertailuhankkeet

Vuoden alussa käynnistyi hanke, jolla pyritään parantamaan YK:n ja SEVIN kansantalouden tilinpitojärjestelmien vertailtavuutta (SNA ja MPS). Hankkeeseen, joka sisältyy myös YK:n työohjelmiin, osallistuvat Suomen lisäksi Bulgaria ja SEVIN sihteeristö.

Kertomusvuonna valmistauduttiin YK:n kansainvälisen vertailuprojektin (ICP) viidenteen vaiheeseen. Projektin tarkoituksena on valuuttojen keskinäisistä arvostusvinoimista puhdistettujen, vertailukelpoisten bruttokansantuotetietojen aikaansaaminen. Viides vaihe ajoittuu vuosille 1985-87.

3.8. Tilastotuotannon nopeus

Tilastokeskuksessa on jatkettu toimintasuunnitelman seurannan yhteydessä ns. viivetilastoa ja laskettu eri tyyppisten tilastojen keskimääräiset valmistusajat: (viikkoa)

	1982	1983	1984*
kuukausitilastot	8,1	8,1	6,9
neljännesvuositilastot	17,2	14,8	15,0
vuositilastot	55,0	51,7	51,2

Muiden tilastovirastojen keskimääräinen tilanne on seuraava:

	1982	1983	1984*
kuukausitilastot	5,0	5,3	4,5
neljännesvuositilastot	13,7	12,5	14,4
vuositilastot	40,3	44,1	46,2

Esitettyyn taulukkoon on syytä suhtautua tietyllä varauksella, sillä tilastoryhmien rakenteelliset muutokset heijastuvat keskiarvotiedoissa. Esimerkiksi muiden tilastovirastojen neljännesvuositilastojen tuotantoajan piteneminen aiheutuu yksinomaan yhdestä uudesta tilastosta.

Pääsiallinen syy Tilastokeskuksen ja muiden tilastovirastojen tuotantoaikojen eroihin on tiedonkeruun erilainen luonne. Tilastokeskuksen tiedonkeruu kohdistuu monesti laajoihin kohdejoukkoihin ja tiedot kerätään yksinomaan tilastollisia tarkoituksia varten. Lisäksi Tilastokeskus käyttää enenevässä määrin muiden keräämiä ns. hallinnollisia tietoaisteistoja perusmateriaalinaan. Muut tilastovirastot saavat usein tilastojensa perusaineiston suoraan joko hallinnollisen toiminnan tuloksena tai oman organisaationsa muilta yksiköiltä. Tuotantoaikojen ja tilastoryhmien rakennemuutosten analyysistä kehitetään edelleen.

4. Aineisto- ja tilastokohtaiset kehittämishankkeet

Tilastotoimen kehittämissohjelmassa on mainittu eräitä yhteiskunnan toimintalojkoja, joita koskevaa tilastointia tulisi sisällöllisesti erityisesti kehittää. Tässä luvussa on keskitytty lähinnä mainittujen hankkeiden kuvaukseen, vaikka toki muutakin merkittävää kehittämistyötä tilastotoimessa on tapahtunut.

4.1. Ihmisten tulot, kulutus ja varallisuus

Ihmisten tuloja, kulutusta ja varallisuutta kuvaavien tilastojen tärkein kehittämishanke on tulonjakotilastojen kokonaisuudistus. Sen tavoitteina ovat tilaston tarkkuuden ja luotettavuuden parantaminen, tuotannon nopeuttaminen sekä tuotantojärjestelmän kehittäminen. Kokonaisuudistus etenee vaiheittain. Tähän mennessä on toteutettu toimenpiteitä, joilla pyritään erityisesti tilaston luotettavuuden ja tarkkuuden parantamiseen. Tietojen keruussa otettiin käyttöön paneelimenetelmä. Vuoden 1983 otoksesta noin puolet sisältyi edellisen vuoden otokseen. Tällä menettelyllä voidaan parantaa eri vuosien tietojen vertailukelpoisuutta sekä tutkia yksittäisten kotitalouksien tulokehitystä.

Tilaston luotettavuutta parannetaan myös ottamalla käyttöön sellaisia hallinnollisia aineistoja, joista saadaan tilaston tietosisältöä vastaavia, yksittäisiä tulotietoja luotettavammin kuin haastatteleamalla tulonsaajia. Tässä mielessä Tilastokeskus ja Eläketurvakeskus ovat kuluneen vuoden aikana sopineet Eläketurvakeskuksen eläkerekisterin tietojen käytöstä kotitalouksien tuloja ja tulonjakoa koskevissa tilastoissa. Eläkerekisterin tietoja hyödynnetään täysimääräisesti vuoden 1983 tilastossa.

Syksyllä 1984 toteutettiin tulonjakotilaston otosuudistus, jonka keskeisenä sisältönä on otoksen osittaminen mm. verovelvollisryhmittäin. Täten lisätään otoksen peittävyttä erityisesti sellaisten tulonsaajien osalta, joiden tulot vaihtelevat suuresti. Otoksen osittaminen koskee ensimmäisen kerran vuoden 1984 tilastoa.

Tulonjakotilaston käyttöarvoa on suuresti alentanut tilaston pitkä tuotantoviive. Tuorein ilmestynyt tilasto on vuodelta 1980. Tuotantoaikataulua ovat pidentäneet tilaston luotettavuudelle asetettujen korkeiden vaatimusten lisäksi myös tuotantojärjestelmän monimutkaisuus ja vanhanaikaisuus. Tilaston tuotantojärjestelmää on tarkoitus uudistaa siten, että uusi tuotantomenetelmä voidaan ottaa käyttöön vuoden 1985 tilastoa laadittaessa.

Tilaston käyttökelpoisuuden lisäämiseksi ja nopean tuotannon turvaamiseksi on kehitteillä tulonjakotietokanta. Projektin toinen vaihe käynnistyi yhteistyössä valtiovarainministeriön, verohallituksen ja valtion tietokonekeskuksen kanssa lokakuussa 1984.

Tilaston tietosisällön kehittämisestä ja rationalisoinnista on uudistuksen yhteydessä tehty periaatepäätös. Kiinteään tulokehikoon sisältyvien tietojen lisäksi on tarkoitus tulevaisuudessa määräväuosin tuottaa tietoja laajasti ihmisten elintason vaikuttavista tekijöistä. Tällaisia ovat tiedot mm. varallisuuden ja kautumisesta, varallisuuden arvonnoususta ja ilmaisupalvelujen kohtaannosta.

4.2. Ympäristö

Tilastokeskus kehittää yhteistyössä ympäristöministeriön ympäristönsuojeluosaston kanssa jätetilastojärjestelmää. Järjestelmä koostuu käsitekehikosta, tietosisällöstä ja tiedonkeruujärjestelmästä. Lopullisen jätetilastojärjestelmän kehittäminen vie useita vuosia. Vuoden 1984 aikana Tilastokeskus on keskittynyt lähinnä jäteluokituksen ja tiedonkeruujärjestelmän edelleen kehittämiseen. Työn kuluessa on selvitetty ja hyödynnetty sekä kotimaista että ulkomaista jätetilastointiin liittyvää tutkimustyötä.

Ympäristöministeriö on ilmansuojelulain velvoitteen mukaisesti ryhtynyt vuoden 1984 aikana kehittämään ilmansuojelun tietorekisteriä. Ensimmäisessä vaiheessa kehitetään rekisterin päästöosaa.

Tilastokeskus kehittää yhteistyössä ympäristöministeriön kaavoitus- ja rakennusosaston kanssa taajamien maankäyttötilastoja. Vuoden 1984 aikana saatiin valmiiksi Hyvinkään kunnan taajamia koskeva koetutkimus. Tavoitteena on laajentaa taajamien maankäyttötietojen tuotantoa asteittain kattamaan myös muita kuntia.

Maa- ja metsätalousministeriön luonnonvarainneuvoston käynnistämä selvitys luonnonvaratilinpidon kehittämisestä Suomessa valmistui vuonna 1983. Selvityksen pohjalta neuvosto asetti asiantuntijaryhmän selvittämään tarkemmin jatkotyön muotoja. Vuonna 1984 jätetyyssä esityksessä suositeltiin maa- ja metsätalousministeriölle luonnonvaratilinpitoa koskevan esiselvityksen laatimista laaja-alaisena eri viranomaisten välisenä yhteistyönä. Myös Pohjoismaiden neuvosto on hyväksynyt päätöslauselman, jonka mukaan se suosittelee Pohjoismaiselle ministerineuvostolle ryhtymistä toimenpiteisiin yhteispohjoismaisen luonnonvaroja koskevan laskentamallin aikaansaamiseksi. Luonnonvaratilinpitoa koskeva jatkotyö käynnistyy maa- ja metsätalousministeriön rahoituksella vuonna 1985.

Seurantakauden aikana Tilastokeskus julkaisi laajan ympäristökysymyksiä käsittelevän mielipidetutkimuksen. Tutkimus tehtiin vuonna 1983 ja se perustui OECD:n antamiin suosituksiin. Tiedustelussa tutkittiin kansalaisten käsityksiä ympäristönsuojelun tilasta, taloudellisten ja ympäristönsuojelullisten näkökohtien yhteensovittamisesta sekä ihmisten huolestuneisuutta erilaisista ympäristöongelmista. Mielipiteissä tapahtuvia muutoksia seurataan uusimalla vastaava tiedustelu 3-5 vuoden kuluessa.

Metsäntutkimuslaitoksella on käynnistynyt hanke, jonka tarkoituksena on liittää valtakunnan metsien inventointiin ekosysteemin tilaa kuvaavien tunnusten havainnointi. Hankkeessa seurataan mm. kasvillisuuden rakennetta ja lajikoostumusta sekä metsätuhojen ja -tuholaisien esiintymistä. Tutkimusta varten perustetaan 2500-3000 pysyvää koetilaa. Hanke liitetään osaksi kahdeksatta valtakunnan metsien inventointia ja työ suoritetaan kesällä 1985. Tutkimus toistetaan eri päätöksellä 5-10 vuoden kuluessa.

Tilastokeskus on aloittanut järjestyksessä neljännen ympäristötilastollisen kokoomajulkaisun laadinnan. Ympäristötiedostoja kuvaavasta viitetiedostosta laaditaan erillinen julkaisu.

4.3. Elinolot

Väestön elinoloja kuvaavat tilastot ovat kuluneena vuonna laajentuneet olennaisesti kattavuudeltaan. Tavoitteena on ollut vakiinnuttaa elinoloja koskevat kokoomajulkaisut, tehostaa sisällöllistä kehittämistyötä ja ryhtyä laatimaan ongelmaorientoituneita raportteja eri elinolojen lohkoilta. Kokoomajulkaisuista valmistuivat Naisen asema, Suomalaisten elinolot ja Kulttuuritilastoraportti. Sisällöllisessä kehittämistyössä on painopiste ollut asuinoloja koskevien tilastojen laajentamisessa ja työoloja koskevan haastattelututkimuksen käynnistymisessä. Kansainvälisen nuorisovuoden 1985 teemaan liittyen on tuotettu Nuorten elinolot -raportti. Tämän tyyppisillä raportoinneilla pyritään tuottamaan päätöksentekijöille analysoitua ja helposti ymmärrettävää faktatietoa. Hallitus onkin jakanut julkaisun kansanedustajille nuorisopoliittisen selonteon tausta-aineistona.

Vaikka mennyt vuosi oli varsin tuloksekas, on odotettavissa pitkä tauko ennenkuin on saatavissa vastaavanlaisia tilastoja ja raportteja väestön elinoloista. Monet ilmestyneistä julkaisuista valmistuivat voimavarojen vähyyden vuoksi luvattoman myöhästyneinä. Vasta vuosikymmenen loppupuolella valmistuvat seuraavat kokoomajulkaisut. Asuinoloja kuvaavien tilastojen tuotannon laajentuminen vuosittaiseksi on täysin riippuvaista VRK:n rakennus- ja huoneistorekisterin kehittämisestä.

4.4. Tuotanto ja työvoima

Kokonaistaloudellisen kuvauksen parantamiseksi ja perustilastoissa tapahtuneiden uudistusten huomioon ottamiseksi Tilastokeskus on vaihtanut kansantalouden tilinpidon volyymlaskelmien perusvuodeksi 1980=100 samalla kun tilinpidon aikasarjat on tarkistettu vuodesta 1960 lähtien. Uudistuksen yhteydessä tehtiin myös vähäisiä laskentamenetelmien muutoksia.

Tilastollisen suhdannekuvauksen laajentamiseksi Tilastokeskus on yhdessä valtiovarainministeriön ja Suomen Pankin kanssa laatinut suunnitelman kansantalouden tuotantoa kuukausittain kuvaavaksi indikaattoriksi. Indikaattorin testaus on käynnistynyt syksyllä 1984.

Maatilarekisterin peittävyiden tarkistamista koskeva hanke on käynnistynyt kertomusvuonna. Kuluvana vuonna valmistui myös Maatalouden tietokantatyöryhmän raportti, jossa esitetään ALTIKA/ASTIKA-tyyppisen suorakäyttöisen tietokantajärjestelmän luomista. Vuosi sitten valmistuneessa Maataloustilastojen koordinointi-raportissa esitetyistä tilastointia koskevista toimenpidesuosituksista osa on johtanut jatkotoimiin.

Työvoimatutkimuksen uudistusta on jatkettu kehittämällä yhteistä levytiedostoa, johon viedään juoksevasti vähintään kolmen vuoden perustiedot vuodesta 1983 lähtien. Tiedosto parantaa merkittävästi työvoimaa koskevien tietojen tulostus- ja analysointimahdollisuuksia. Tiedosto valmistuu kesällä 1985.

Metsäntutkimuslaitos on yhteistyössä Suomen Akatemian ja Joensuun yliopiston kanssa käynnistänyt hankkeen metsäsektorin tietojärjestelmän kehittämiseksi. Myös raakapuumarckkinoiden seurannan tietojärjestelmän luonti käynnistyi kertomusvuoden aikana.

Teollisuustilastojen uudistamisprojekti on kuluvan vuoden aikana laatinut YK:n esityksen pohjalta alustavan luonnoksen uudeksi toimialaluokituksesi teollisuutta varten (TOL 2, 3 ja 4). Alustavaan luonnokseen on hankittu kommentit teollisuuden järjestöiltä. Toimialaluokituksen uudistamistyötä jatketaan tältä pohjalta yhteistyössä Tilastokeskuksen, teollisuuden järjestöjen ja Pohjoismaisen elinkeinotilastovalioikunnan kanssa.

Teollisuuden vuositilaston kehittämässä on keskitytty lähinnä käsitteiden ja määritelmien sekä tietosisällön kehittämiseen. Toimipaikkarekisteristä on laadittu käsitelmä ja tietoalkio-kuvaukset. Myös toimialatilastosta ja hyödyketilastosta on laadittu käsitemallit.

Tilastokeskus asetti kertomusvuonna eri liikennetilastoja tuottavien viranomaisten edustajista koostuvan liikennetilastojen yhtenäistämistä ja kehittämistä tutkivan työryhmän. Työryhmä on saanut valmiiksi ehdotuksen Liikennetilastollisen vuosikirjan uudistamiseksi.

Palvelualojen tuotanto- ja yritystilastojen kehittäminen kattavammaksi ei ole edistynyt kertomusvuonna, koska hanke on sidoksissa yritysrekisterin uudistamisen aikatauluun. Myös paineita palvelusten ulkomaankaupan tilastoinnin kehittämiseksi on tullut viime vuosina. Mm. tästä syystä Tilastokeskus on ryhtynyt tuottamaan aikaisempaa yksityiskohtaisempia tilastotietoja Suomen makrotaseesta erillisenä julkaisuna.

Kertomusvuoden aikana tehtiin tutkimustilastoissa kaksi uudistusta. Tilaston tietojen keruuta varten rajattiin tutkimustoinnin käsite aikaisempaa tarkemmin ja korkeakouluja koskeva tutkimustilasto tuotettiin uudella menetelmällä. Mahdollisuudet laajentaa yritysten tutkimustilastot myös muilta aineettomia investointeja koskeviksi selvitetään vuonna 1985 yhteistyöryhmässä.

Kertomusvuoden aikana julkaistiin Tilastoneuvoston toimesta tehty informaatioalan tilastojen nykytilaa ja kehittämistä koskeva selvitys, joka on ollut laajalla lausuntokierroksella. Vuoden lopulla valmistui selvitys teknologian työllisyysvaikutusten tilastoimiseksi.

4.5. Rekisteripohjainen väestölaskenta

VL 90 -projektissa on selvitetty väestön taloudellisten tietojen tuottamismahdollisuuksia yksityisen sektorin osalta Eläketurvakeskuksen työsuhderekisterin ja verotuksen rekisterien pohjalta. Yksityisen sektorin palkansaajien toimipaikkatietojen ja viikottaista työaikaa kuvaavien tietojen keruuvaihtoehtoja on selvitetty Tilastokeskuksen, elinkeinoelämän järjestöjen, verohallituksen ja valtiovarainministeriön välisessä työryhmässä. Työryhmän raportti, jossa selvitettiin eri vaihtoehtoja, valmistui 17.8.1984. Työryhmä jatkaa toimintaansa mm. suorittamalla eri keruuvaihtoehtojen kokeiluja.

Julkisen sektorin palkansaajien taloudellisten tietojen rekisteripohjaisen tuotannon osalta on seurattu Kunnallisen eläkelaitoksen kunnallisen henkilöstörekisterin rakentamista, josta rekisteristä tullaan saamaan kuntien palveluksessa olevien henkilöiden palvelussuhde- ja toimipaikkatiedot. Valtiokonttorin kanssa perustettiin huhtikuussa 1984 työryhmä, jonka tehtävänä oli selvittää valtion palveluksessa olevien henkilöiden työpaikkatietojen tuotantotapa. Työryhmä jätti väliraporttinsa lokakuussa 1984, jossa se esitti, että toimipaikkatiedot toimitetaan samoin kuin palvelussuhde- ja viikottaista työaikaa koskevat tiedot valtiokonttorin palvelussuhderekisterin kautta Tilastokeskukselle. Virastot voivat alkuvaiheessa toimittaa toimipaikkatiedot myös suoraan Tilastokeskukselle. Työryhmä jatkaa ehdotuksen pohjalta suunnittelua.

4.6. Asunto- ja elinkeinotutkimus

Vuoden 1985 asunto- ja elinkeinotutkimus, jota voidaan pitää eräänä rekisteripohjaisiin väestölaskentoihin siirtymisen väliportaana, on rakenteellisesti jaettavissa kolmeen eri vaiheeseen. Tärkein ja mittavin asunto- ja elinkeinotutkimuksen osa on ammatti- ja elinkeinotutkimus (AET 85), jota toteuttaa Tilastokeskus 21.2.1984 asetti ns. AET 85 -projektin. Sen tehtävänä on suunnitella ja toteuttaa systeemi tuottamaan tiedot väestön elinkeino-, ammatti-, ammattiasema- ja koulutus- rakenteesta, tuloista, sosioekonomisesta asemasta sekä työpaikan sijainnista. Pääasiassa lomaketiedustelun keinoin tehtävä AET 85 on osin myös rekisteripohjainen. Tärkeimmät siinä käytettävistä tiedostoista ovat väestön keskusrekisteri, Tilastokeskuksen yritysrekisteri ja tutkintorekisteri sekä verohallituksen rekisterit.

AET 85:n ohella asunto- ja elinkeinotutkimus muodostuu toisaalta teollisuustilastotoimiston suorittamasta rakennus- ja huoneistorekisterin tietoihin perustuvasta asuntoselvityksestä, toisaalta taas elinolotilastotoimiston lähinnä kahden edellä mainitun tutkimuksen pohjalta laatimasta asumisoloselvityksestä.

AET 85 -hankkeen suunnittelu on edennyt laaditun aikataulun mukaisesti tavoitteenaan luoda huhtikuun 1985 loppuun mennessä halutut tiedot tuottava systeemi. Osasysteemin suunnittelussa on erityistä huomiota kiinnitetty ammatti- ja työpaikkatietojen automaattisen koodituksen kehittämiseen. Varsinaista tutkimusta ennakkoiden pannaan 1.12.1984 toimeen koetiedustelu, jolla ensisijassa kokeillaan lomakkeen toimivuutta, mutta myös osasysteemien niveltymistä kokonaisuuteen. Näin valmistetaan edellytykset vuoden 1985 valtakunnallisen tutkimuksen onnistumiselle. Tämän onnistumisen kannalta välttämätön on myös valmisteluasteella oleva asetus ammatti- ja elinkeinotutkimuksesta.

Kun pyritään ottamaan huomioon esimerkiksi tavanomaiset tietosisältöjä, tietojen luotettavuutta ja ajallista vertailtavuutta koskevat vaatimukset, joudutaan luonnollisesti asettamaan vaatimuksia myös käytettävien rekisteritietojen laadulliselle tasolle ja ajantasaisuudelle. Tällä on erityisesti merkitystä eri rekisterien tietoja yhdistettäessä. Tilastojen laadullisten kriteerien lisäksi AET 85:lle asetettu taloudellinen tavoite (kaksikolmasosaa projektin erillismenoista tulisi kattaa tuotteista lähinnä kunnilta perittävinä maksuina) on otettava huomioon paitsi käyttöönsaattamisvaiheessa myös tutkimuksen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Systeemin täytäntöönpano, vuoden 1985 ammatti- ja elinkeinotutkimus, tapahtuu marraskuussa 1985. Käyttäjille, joille tietoja markkinoidaan aktiivisesti, pyritään asunto- ja elinkeinotutkimuksen tulokset toimittamaan vuoden 1987 alussa.

4.7. Kotitaloustiedustelu

Kuluneen vuoden aikana kotitaloustiedustelu 1985 suunnittelu on kohdistunut tietosisällön, tietojenkeruumenetelmän, tuotantomenetelmän ja tuotantomallin suunnitteluun.

Pääpaino vuoden 1985 kotitaloustiedustelun toteuttamisessa on tuotantomenetelmän ja tuotantomallin muutoksen läpiviemisessä. Edellisen tutkimuksen tietosisältö päivitetään ja täydennetään sellaisilla lisäkysymyksillä, joiden selvittämistä kotitaloustiedustelun yhteydessä on käyttäjien taholta toivottu. Lisäkysymykset koskevat mm. energian kulutusta, auton käyttöä, kotityötä, ammatillista järjestäytymistä, ostosuunnitelmia ja taloudellisia odotuksia. Tietosisällön vertailtavuus aiempiin tutkimuksiin ja kansantalouden tilinpitoon säilyy hyvänä. Tilaston alueellista edustavuutta ja muuta luotettavuutta parannetaan suurentamalla otosta ja kehittämällä estimointimenetelmiä.

Kotitaloustiedustelun tuotantomenetelmää uudistetaan siten, että tietojen merkintä, tallennus ja koneelliset tarkistukset yhdistetään yhdeksi tehtäväkokonaisuudeksi, joka hoidetaan tilastossa aiemman keskitetyn tietojenkäsittelyn sijaan. Koska tuotantomenetelmä on hyvin altis tietokoneesta johtuville häiriöille, varaudutaan myös siihen, että tuotantoprosessi voidaan viedä läpi samalla tavalla kuin edellisessä tiedustelussa. Tuotantomenetelmän uudistuksen tavoitteena on tilaston valmistumisnopeuden lisääminen. Ensimmäiset ennakkotiedot kulutuksesta julkaistaan joulukuussa 1985. Vuoden 1981 tiedustelun julkaisuista valtaosa valmistui vuoden 1984 aikana.

4.8. Aikuiskoulutustilasto

Valtioneuvoston v. 1978 tekemän aikuiskoulutuksen suunnittelu- ja kehittämisperiaatteita koskevan päätöksen mukaisesti ammatillisen aikuiskoulutuksen suunnittelu on käynnistynyt ja lähiaikoina selvitetään mm. aikuiskoulutuksen organisaatiota, tukintojärjestelmiä sekä rahoitusmuotoja. Korkeakoulujen toiminnassa täydennyskoulutusjaksot ovat saamassa yhä merkittävämmän roolin. Täydennyskoulutus kilpailee korkeakoulujen tiloista ja resursseista korkeakoulujen varsinaisen perus- ja jatkokoulutuksen (tutkijakoulutus) kanssa. Täydennyskoulutuksesta korkeakouluissa ei kuitenkaan tällä hetkellä tuoteta tietoja. Mm. tämän vuoksi on opetusministeriö asettamassa Tilastokeskuksen käyttöön vuodeksi 1985 määrärahaa aikuiskoulutustilaston suunnittelun aloittamista varten. Tilastokeskuksen toimintaja taloussuunnitelmassa vuosille 1986-1990 on aikuiskoulutus-tilastohanke suunniteltu aloitettavaksi vuonna 1986.

4.9. Automaatio ja tuotannon automatisointi

Tuotantoelämässä tapahtuvien rakenteellisten muutosten kuvaamiseksi valtion tilastotoimen kehittämissuunnitelman eräänä painopistealueena nähtiin automaatiota kuvaavien tilastojen kehittäminen. Osittain tämä on yhteydessä edellä kohdassa 4.4. mainittujen informaatioalaa ja teknologiaa kuvaavien tilastojen kehittämisen kanssa. Tuotannon automatisointia koskevan tilastollisen kuvauksen kehittäminen ei ole edennyt kertomusvuonna.

4.10. Yritystilastot ja yritysrekisteri

Yritysrekisterin uudistamisen toteutusvaihe ja vuotta 1982 koskevan rekisterin valmistaminen on viivästynyt. Uuden tuotantosysteemin sekä useiden hallinnollisten aineistojen käyttöönotto rekisterin tuottamisessa on osoittautunut ennakoitua hankalammaksi. Tunnusjärjestelmän toiminnassa on vakavia puutteita. Puutteet ovat ilmenneet tunansina virheellisinä LY-tunnuksina tai tunnusten muuttumisina, jotka aiheuttavat kohtuuttomasti työtä yritysrekisterin valmistamisessa.

Valkeuksista johtuen rekisterin nopeuttamistavoitteita ei ole saavutettu. Siirtyminen vuosittaiseen tuotantoon entisen kaksivuosisyrytmin sijasta ei toteudu vielä lähivuosina. Rekisterin laajentamisaikataulua liikevaihtoverovelvollisten yritysten ulkopuolelle on lykätty. Ensi keväänä vuotta 1984 koskeva tiedustelu ulotetaan kuitenkin liikevaihtoverovelvollisten lisäksi kaikkiin työnantajiin.

Yritysrekisterin uudistamisessa ilmenneet vaikeudet ovat vaikuttaneet myös yritys- ja kauppatilastojen kehittämiseen, sillä suuri osa kehittämisresursseista on keskitetty yritysrekisterin uudistukseen.

Elinkeinoveroaineistojen kehittymistä on kuluvan vuoden aikana seurattu tiiviisti. Muutamana vuoden kuluttua toteutuvalla elinkeinoverorekisterillä tulee olemaan huomattava vaikutus yritys-tilastojen sisältöön ja tuotantotapaan.

4.11. Kiinteistötietojen rekisteröintijärjestelmän tilastollinen hyväksikäyttö

Kiinteistötietorekisterin käyttövaihe on osittain alkanut v. 1984. Vuoden 1984 loppuun mennessä arvioidaan noin 26 % maarekisteritiedoista saatavan tallennetuiksi lisäksi käyttövaiheessa on tällä hetkellä 12 % koko maan tiedoista. Alueellisesti läänien maarekisteritiedot on tallennettu lähes kokonaisuudessaan, Lapin läänin tiedot pääosin, Oulun ja Kuopion läänien tiedoista on tallennettu noin puolet ja Keski-Suomen läänin tiedoista neljäsosa.

Vuonna 1983 käyttöönotettu toimitustietorekisteri on ollut v. 1984 edelleen kokeiluvaiheessa. Rekisterin perustaminen on vaikuttanut tilastotuotantoon mm. siten, että Maanmittausjulkaisun laadinta on nopeutunut ja tilastojen luotettavuus parantunut.

5. Tilastotoimen kustannukset

Valtion tilastotoimen kokonaismenot olivat vuonna 1983 108,4 milj. mk, josta laskentojen (väestö- ja asuntolaskennat, kotitaloustiedustelut) osuus 4,6 milj. mk. Edellisenä vuonna valtion tilastotoimen menot olivat 99,1 milj. mk. Tilastokeskuksen osuus valtion tilastotoimen kustannuksista oli vuonna 1983 64,8 %. Edellisenä vuonna vastaava osuus oli 64,7 %.

VALTION TILASTOTOIMEN KUSTANNUKSET VIRANOMAISITTAIN V. 1983

Viranomainen	1 000 mk	%
Ammattikasvatushallitus	214	0,2
Asuntohallitus	648	0,6
Ilmailuhallitus	87	0,1
Ilmatieteen laitos	1 870	1,7
Kauppa- ja teollisuusministeriö	233	0,2
Kouluhallitus	393	0,4
Lääkintöhallitus	1 633	1,5
Maanmittaushallitus	250	0,2
Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos	1 905	1,8
Maatilahallitus	5 041	4,7
Matkailun edistämiskeskus	43	0,0
Merenkulkuhallitus	1 652	1,5
Merentutkimuslaitos	157	0,1
Metsähallitus	300	0,3
Metsäntutkimuslaitos	4 211	3,9
Oikeusministeriö	220	0,2
Posti- ja telehallitus	718	0,7
Rautatiehallitus	636	0,6
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos	1 125	1,0
Sosiaalhallitus	2 036	1,9
Sosiaali- ja terveysministeriö	506	0,5
Tie- ja vesirakennushallitus	1 014	0,9
Tilastokeskus	70 206	64,8
Tullihallitus	3 829	3,5
Työsuojeluhallitus	1 000	0,9
Työterveyslaitos	584	0,5
Työvoimaministeriö	4 004	3,7
Vesihallitus	3 661	3,4
Ympäristöministeriö	200	0,2
Yhteensä	108 376	100,0

VALTION TILASTOTOIMEN KUSTANNUKSET TILASTORYHMITÄIN V. 1983

Ryhmä	1983 (1 000 mk)	%
1. Väestö- ja sosiaalitilastojärjestelmä	35	0,0
2. Väestö	2 703	2,5
3. Työvoima ja työolot	9 411	8,7
4. Terveys	4 165	3,9
5. Koulutus	4 399	4,1
6. Tutkimus	379	0,4
7. Kulttuuri, vapaa-aika ja ajankäyttö	521	0,5
8. Sosiaalipalvelut	1 092	1,0
9. Oikeus	2 776	2,5
10. Yhteiskunnallinen osallistuminen	247	0,2
11. Asuminen	964	0,9
12. Kotitalouksien tulot, kulutus ja varallisuus	17 280	15,9
13. Muut elinoloja koskevat tietoaaineistot	9 543	8,8
14. Yleiset taloudelliset olot	5 133	4,7
15. Maa-, metsä- ja kalatalous, metsästys	12 926	11,9
16. Teollisuus, kaivannaistoiminta ja energiahuolto	6 180	5,7
17. Rakennustoiminta	3 047	2,8
18. Kauppa, ravitsemus- ja majoitustoiminta	6 721	6,2
19. Liikenne	5 512	5,1
20. Rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistötoiminta	4 049	3,7
21. Yhteiskunnallisten ja henkilökohtaisten palvelusten tuottaminen	2 115	2,0
22. Muut talouselämää koskevat tilastot ja tietoaaineistot	2 724	2,5
23. Ympäristö ja maankäyttö	6 454	6,0
Yhteensä	108 376	100,0

